



WWF

BİLGİ
NOTU

TR

2011

Türkiye'nin Sulak Alanlarının Korunması Sorunlar ve Çözüm Önerileri

SULAK ALANLARIMIZ GÖRÜLMEMİŞ TEHDİTLERLE KARŞI KARŞIYA

Enerji ihtiyacının karşılanması ve kalkınma hamlelerinin gerçekleştirilmesiyle doğa korumanın çelişki içinde olduğu düşünülüyor. Oysa kalkınmanın gerçek anlamda sürdürülebilir olması, bugünün gereksinimlerinin gelecek kuşakların gereksinimlerini karşılama olanağını tehlikeye atmamasıyla mümkündür. Geçtiğimiz 40 yılda yeryüzünün tatlı su ekosistemlerinin yüzde 35 oranında azalmış olması, ülkemizde de aynı süre içerisinde sulak alanlarımızın yarısını yitirmiş olmamız, kalkınmanın sürdürülebilir olmadığına işaretleri arasında.

64
Dünyada serbest
akışı sürdüren
akarsu
sayısı

- **Medeniyetlerin tohumu su kenarlarında atıldı.** İnsanoğlunun suyla ilişkisi uzun yıllar boyunca uyumlu oldu. Ancak yaşadığımız yüzyılda ekosistemlerimizi büyük bir hızla ve yoğun biçimde tükettik. Sürekli artan nüfus, ekonomik gelişme ve sanayileşme; sulak alanlar üzerinde muazzam değişikliklere ve buna bağlı olarak biyolojik çeşitlilik kayıplarına neden oldu.
- **Dünyada bulunan suyun yüzde birinden daha azı insan kullanımına uygun.** Yeryüzündeki tüm canlıların yaşamını sürdürmek için muhtaç olduğu su, hiçbir şekilde ikame edilemeyen sınırlı bir kaynak. Farklı sektörlerde artan su rekabeti, su kaynakları üzerindeki baskıyı sürekli artırıyor.
- **Dünya nüfusunun üçte biri orta veya ileri derecede su sıkıntısı bulunan ülkelerde yaşıyor.** Yeryüzünde bir milyar insanın temiz suya erişimi bulunmuyor. Kirli su kaynaklı hastalıklar yüzünden her yıl üç milyardan fazla insan hayatını kaybediyor.
- **Geçtiğimiz on yılda 10.000 tatlı su türünün yüzde 20'sinden fazlasının nesli tükendi ya da yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kaldı.** Nesli tükenen türler arasında en büyük payı tatlı su kaynaklarında yaşayan canlılar alıyor.
- **Günümüzde, nehir ve akiferlerden her yıl yaklaşık 3800 km³ su çekiliyor.** Bu miktar 50 yıl öncesinde çekilenin iki katı.
- **Akarsular bölünmüş ve tutsak olmuş durumda.** Dünya akarsularının yarısı, sanayi ve yerel kullanım, sulama ve hidroelektrik enerji elde etmek için bölünmüş. Küresel ölçekte 1000 km'den uzun 177 büyük akarsuyun sadece 64 tanesi, üzerinde baraj veya başka bir set olmadan serbest akışını sürdürüyor.
- **Sulak alanlar üzerindeki tehditler aynı zamanda yaşamı tehdit ediyor.** Aşırı kullanım yüzünden baskı altında olan sulak alanlar, günümüzde ve gelecekte su talebini karşılayabilecek düzeyin çok altına düşmüş durumda. Sulak alanlardaki biyolojik çeşitlilik kaybı konusunda yapılan tahminler için ise gün geçtikçe felaket ve hatta kıyamet boyutunu alıyor.
- **İklim değişikliği, bütün bu etkileri beklenmedik hava durumlarının sayısında artış olarak karşımıza çıkarıyor.** Seller ve kuraklık yaşamı ve ekonomiyi felç ediyor; binlerce insanın hayatına kast ederken, milyarlarca dolarlık ekonomik kayba yol açıyor.

TÜRKİYE'DE DURUM NASIL?

Türkiye küresel düzeyde yaşanan sürdürülemez kalkınma süreçlerini bire bir yaşayan bir ülke. Başta sanayi, tarım, turizm, enerji ve madencilik olmak üzere hemen hemen bütün sektörlerde plansız ve sürdürülemez yatırımlar hayata geçirilmekte, özellikle su kaynakları çevresel ve sosyal boyut dışlanarak tüketilmekte ve yönetilmektedir.

Türkiye'de sulak alanlar, 1950lerden bugüne uzanan süreçte, birçok sorunla karşı karşıya kalmıştır. 1954 yılında Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nün kurulmasıyla birlikte, Türkiye'nin su politikasının çerçevesi de çizilmiştir. Bu çerçeveye göre ülkemizde yürürlükte olan su politikası şu dört temel bileşenle özetlenebilir:

- İthal enerjiye bağımlılıktan kurtulma,
- Tarımsal üretimi artırma ve gıda güvenliğini sağlama,
- Kentsel ve kırsal alanlarda, ve sanayide artan su ihtiyacını karşılama,
- Ülke içindeki bölgesel, ekonomik ve sosyal dengesizlikleri giderme; halkın hayat standardını yükseltme.

1970'lerde dünya genelinde yaşanan petrol krizleri, Türkiye'de hidroelektrik potansiyelin geliştirilmesine hız vermiştir. Ülke ekonomisinin ithal petrole bağımlılığını azaltmak için hidroelektrik ve linyitle çalışan santral projeleri öncelikli duruma gelmiştir. 1950-1970 döneminde, kırsal alandaki gelir seviyesinin artırılması amacıyla sulu tarımın yaygınlaştırılması öncelikli yatırım konusuyken; 1970li yıllardan itibaren hızlı nüfus artışı ve sanayideki gelişime paralel olarak içme ve kullanma suyu ile sanayi suyu ihtiyacında artışı karşılamak amacıyla planlanan su altyapı projeleri giderek önem kazanmıştır. Bunun sonucu olarak, özellikle 1980den sonra plansız ve hızlı kentleşme ile sanayileşme sonucunda tatlı su ekosistemleri üzerindeki baskılar giderek artmış, su kalitesi hızla bozulmaya başlamış ve kullanılabilir su kaynakları azalmıştır.

DSİ Genel Müdürlüğü'nün 2007 yılında Çevre ve Orman Bakanlığı'na bağlanmasıyla birlikte, Bakanlığın vizyon ve hedeflerinde önemli değişiklikler gerçekleşmiştir. Doğal kaynakların, "sürdürülebilirlik" ilkesinden giderek uzaklaşan bir yaklaşımla yatırımlara açıldığı, korunan alanlarda dahi ciddi tahribat yapabilecek yatırımlara izin verildiği, ÇED süreçlerinin sağlıklı ve gerçekçi olmayan bir biçimde işletildiği bir dönem yaşanmaktadır.

SULAK ALANLARA YASAL DARBELER

2010 yılında ülkemizdeki biyolojik çeşitliliği ve özellikle de sulak alanları doğrudan etkileyecek çok önemli yasal düzenlemeler gerçekleştirilmiştir.

1 Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği'nde Değişiklik

Türkiye'de sulak alanların korunması için geliştirilmiş en önemli ve güçlü yasal araçlardan olan Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği 26 Ağustos 2010 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanarak değiştirilmiştir. Eski ve yeni yönetmelik karşılaştırıldığında, yönetmeliğin "korumacı" yaklaşımının zedelendiği ve "yasal boşluklar" oluşturacak şekilde "kullanım" odaklı düzenlemeler yapıldığı görülmüştür. Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği'nde yapılan değişikliklerle, akarsular sulak alan tanımının dışında bırakmıştır. Yeni Yönetmelik'te ayrıca, akarsuların çevresinde koruma bölgelerinin oluşturulmayacağına dair hükümler getirilmiştir. Sulak alanların çevresindeki faaliyetleri tanımlayan koruma bölgelerinden birisi olan Tampon Bölge'nin eski yönetmelikte en az 2500 metre olan sınırının, son derece muğlak ve suistimale açık olan "2500 metreyi geçmemek üzere" ifadesiyle değiştirilmesiyle birlikte sulak alanların ekolojik, biyolojik ve hidrolojik karakterini olumsuz yönde etkileyebilecek (kirlilik, su azlığı, biyolojik

çeşitlilik kaybı) birçok faaliyetin (enerji yatırımları, endüstriyel yatırımlar, yapılaşma) önü de açılmış olacaktır. Sonuç olarak, yeni yönetmelik sulak alanların ana arterlerini koruma statüsü dışına alarak sulak alanların geleceğini tehdit etmektedir. Yönetmelik değişikliğinin yapılma usulü, değişiklik Resmi Gazete’de yayınlanmadan önce konunun medya gündemine taşınması, kamuoyu yaratılması ve benzeri resmi girişimleri olanaksız kılmıştır. Bütün bu noktaları dikkate alan WWF-Türkiye; yönetmeliğin sorunlu maddelerinin iptali için Ekim 2010’da hukuksal mücadele başlatmıştır.

2 Tabiatı ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kanun Tasarısı Meclis’te

2003 yılında GEF2 “Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi” kapsamında hazırlık çalışmaları başlatılan “Doğa Koruma ve Biyolojik Çeşitlilik Kanunu”, 25 Ekim 2010 tarihinde “Tabiatı ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kanunu” adıyla TBMM Gündemi’ne alınmıştır. Avrupa Birliği’ne uyum sürecinde Çevre Faslı’nın açılmasıyla, AB’nin doğa koruma mevzuatının uyumlaştırılması ülkemizin yükümlülükleri arasındadır. Bu kapsamda, Çevre ve Orman Bakanlığı’nın “AB’ye uyum sürecinin bir gereği olarak” hazırladığını ifade ettiği Tabiatı ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kanun Taslağı AB’nin doğa korumayla ilgili iki temel direktifi olan Kuş ve Habitat Direktifleri’ni yansıtmamaktadır. Avrupa Komisyonu’nun 9 Kasım 2010 tarihinde yayınladığı Türkiye İlerleme Raporu’nda söz konusu Tasarı, “endişe yaratan” bir düzenleme olarak yer almıştır. Söz konusu Yasa Tasarısı; “Doğal Sit” statüsünü ortadan kaldırarak ülkemizdeki 1261 Doğal Sit Alanı’nda tahribatın önünü açmaktadır. Oysa HES’ler başta olmak üzere doğaya zarar veren birçok müdahale, Doğal Sit’ler sayesinde koruma kurulları tarafından engellenebilmiştir. Tabiatı ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kanunu bu haliyle yasalaşırca, ülkemizde bugünlere kadar korunabilmiş doğal alanlarımızda geri dönüşü olmayan tahriplerin önü açılacaktır. Tabiatı ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kanun Tasarısı ile ilgili süreci yakından takip eden WWF-Türkiye, konuyla ilgili kamuoyu yaratmak ve taslağın yasalaşmasını durdurmak üzere Tabiatı Koruma ve İzleme Girişimi çatısı altında çalışmalar yürütmektedir.

3 Yeni yıl şoku: Yenilenebilir Enerji Kanunu

Artan enerji ihtiyacının karşılanmasında ve iklim değişikliğiyle mücadelede çok önemli bir rolü bulunan yenilenebilir enerji kaynaklarını teşvik etmeye yönelik kanun tasarısı, 29 Aralık 2010 tarihinde TBMM’de kabul edilerek yürürlüğe girmiştir. Yenilenebilir enerji yatırımlarının gecikmeli de olsa, yasal bir zemine kavuşturularak teşvik edilmesi, Türkiye açısından olumlu bir gelişmedir. Bununla birlikte; Kanun’un 5. maddesinde yapılan düzenleme, doğal değerlere zarar verebilecek unsurlar içermektedir. Kanun; yenilenebilir enerjiyi teşvik etmek adına milli park, tabiat parkı, tabiat anıtı ve tabiatı koruma alanları, muhafaza ormanları, yaban hayatı koruma ve geliştirme sahaları, özel çevre koruma bölgeleri, doğal sit alanları gibi özel hukuksal düzenlemeler ve uluslararası sözleşmelerle korunması taahhüt edilmiş alanlarda da yenilenebilir enerji yatırımlarına izin vermektedir. TBMM’de kabul edilen Yenilenebilir Enerji Kanunu, bu haliyle ülkemizin yüzölçümünün yalnızca yüzde beşini oluşturan korunan alanları tehdit etmektedir. Yenilenebilir enerjinin teşvik edilmesi iklim değişikliğiyle mücadelede önemli bir adımken, söz konusu Kanun’un korunan alanlarımızı yatırıma açması büyük çelişki doğurmaktadır.

SULAK ALANLARIMIZ TEHDİT ALTINDA

Türkiye`de son 40 yıl içerisinde yaklaşık 1.300.000 hektardan (3 tane Van Gölü büyüklüğünde alan) daha fazla sulak alan; kurutma, doldurma ve su sistemlerine müdahaleler nedeniyle ekolojik ve ekonomik özelliğini yitirmiştir. Türkiye'deki toplam sulak alan 2,5 milyon hektar olduğu düşünüldüğünde son 40 yılda sulak alanlarımızın yarısını kaybettiğimiz söylenebilir.

**1,3 MİLYON
HEKTAR**
SON 40 YILDA
KAYBEDİLEN SULAK
ALAN MİKTARI

Sulak alanlarımızı tehdit eden başlıca etmenler

1 Plansız Su Altyapı Projeleri (HESler, barajlar ve havzalar arası su transferleri)

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Elektrik Enerjisi Piyasası ve Arz Güvenliği Strateji Belgesi'nde ülke portföyünde yenilenebilir kaynakların payını 2023 itibariyle %30'a çıkarmak, bilinen tüm hidroelektrik potansiyelini değerlendirmek yönünde hedefler belirlenmiş durumdadır. Bu politikanın bir parçası olarak enerji sektörü için 2011 yılında toplam 3,1 milyar liralık yatırım kaynağının ayrılması planlanmıştır. Buna göre, sektörde en fazla yatırımı bu yıl 1,5 milyar lira ile Devlet Su İşleri (DSİ) Genel Müdürlüğü yapacaktır. DSİ'nin 1,5 milyar lirayı baraj ve hidroelektrik santral (HES) projelerinin gerçekleştirilmesi için harcayacağı açıklanmıştır. Bununla birlikte; Doğu Karadeniz'den, Çoruh'a, Küre'den Köyceğiz'e kadar ülkemizin en doğusundan en batısına kadar neredeyse bütün akarsularında planlanan ve inşaat halinde olan yüzlerce HES Projesi, birçok çevresel ve sosyal sorun yaratmaktadır. "Akan her damla su kaynağını enerjiye dönüştürme" yaklaşımı ve havza bazında yapılmayan planlamalar sonucunda, akarsularımız ve hidrolojik sistemin parçası olan sulak alanlarımız yok olmaktadır. Proje ölçeğinde ve noktasal bir bakış açısıyla çevresel etkiler yeterince ortaya konmamakta ve havza bazındaki kümülatif yıkıcı etki göz ardı edilmektedir. Sulak alana bağlanan nehir kolları üzerinde enerji, sulama, taşkın koruma ve içme suyu amaçlı kurulan barajlar/hidroelektrik santralleri yüzünden, sulak alanlar yeterli miktarda su ile beslenememektedir. Bu durum; balık akışında sıkıntılara neden olmakta, sulak alan ve çevresindeki biyolojik çeşitlilik değerlerini tehdit etmektedir.

2 Tarımda Aşırı Su Kullanımı

Sektörel su kullanımlarına açısından Türkiye'de %72'lik pay tarım sektöründedir. Ancak suyun önemli bir kısmının tüketildiği tarım sektöründe, sulanabilir arazinin yalnızca %8'inde basınçlı sulama (yağmurlama ve damla sulama); %92'sinde ise hala geleneksel yüzey sulama yöntemleri (karık, tava ve salma sulama) uygulanmaktadır. Tarımsal sulama amacıyla doğrudan sulak alanlardan veya sulak alanların besleyicisi yeraltı sularından yoğun su çekimi ve suyun verimsiz kullanımı sonucunda sulak alanlar küçülmektedir. Özellikle Orta Anadolu'daki sulak alanlarımızdan Beyşehir Gölü, Tuz Gölü, Ereğli Sazlıkları, Kulu Gölü, Meke Gölü, Seyfe Gölü, Sultansazlığı, Akşehir - Eber Gölleri aşırı ve bilinçsiz tarımsal sulama nedeniyle su miktarında ciddi düşüşler yaşayan önemli sulak alanlardandır.

% 98
TARIMDA
GELENEKSEL
SULAMA
YÖNTEMLERİNİN
KULLANIM ORANI

3 Kirlilik

Sulak alanlar evsel, endüstriyel ve tarımsal atıklarla kirlenmektedir. Su kalitesinin düşmesi sonucunda biyolojik çeşitlilik yok olmakta, aynı zamanda geçimi bu alanlara bağlı olan yöre halkı mağdur duruma düşmektedir. Eğirdir Gölü, Bafa Gölü, Tuz Gölü, Gediz Deltası, Uluabat Gölü, Beyşehir Gölü, Eber Gölü, Burdur Gölü, Göksu Deltası, Sapanca Gölü, Akyatan Lagünü kirlilik tehdidiyle karşı karşıya olan sulak alanlardan yalnızca birkaçıdır.

4 Yasak Avcılık ve Balıkçılık

Balık üreme dönemlerinde ve yasaklanmış usullerle yapılan avcılık ve balıkçılık nedeniyle sulak alanlarımızın doğal yapısı ve dengesi bozulmaktadır. Eğirdir Gölü, Beyşehir Gölü kaçak avcılık ve sürdürülebilir olmayan balıkçılık uygulamaları nedeniyle zarar gören sulak alanlarımızdan bazılarıdır.

5 Diğer yatırımlar (otoyol, maden vb.)

Son yıllarda sulak alanlarımızı doğrudan etkileyecek büyük ölçekli altyapı projeleri ve madencilik çalışmaları gündeme gelmiştir. Otoyollar bu sorunların başını çekmektedir. Örneğin ülkemizin en önemli sulak alanlarından olan Uluabat Gölü hâlihazırda İstanbul-Bursa-İzmir Otoyolu'nun baskısı altındadır. Otoyolun belli bir kısmının gölün güneyindeki tampon bölgeden geçecek olması ve göl içerisine viyadüklerin yapılacak olması sulak alanı tehdit etmektedir.

6 Yönetime ilişkin sorunlar

Ülkemizde su kaynaklarının planlanması ve yönetilmesinde sorumlu en temel kurum Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'dür. Ancak, DSİ'nin yanısıra su konusunda planlama, yatırım, izleme, denetleme gibi alanlarda doğrudan veya dolaylı olarak söz sahibi olan 18 farklı kurum ve kuruluş vardır. Diğer taraftan, suyun kalite ve miktarı ile ilgili yetkilerin farklı kurumlara dağıtılmış olması uygulamada ciddi sorunlar yaratmaktadır. Ayrıca, su kaynaklarının "geliştirilmesinden" sorumlu DSİ Genel Müdürlüğü'nün, ülkemizin biyolojik çeşitliliğini korumak ve gelecek nesillere aktarmakla yükümlü Çevre ve Orman Bakanlığı altında olması Bakanlığın vizyonu ve misyonu ile örtüşmeyen bir tablo yaratmaktadır.

WWF-TÜRKİYE "BARAJLAR" KONUSUNDA NE DÜŞÜNÜYOR?

Barajları ilgilendiren konular aynı zamanda suyla ilgili sorunları ve suya bağlı kararların nasıl verilmesi gerektiğini içeriyor. Barajların ne şekilde ve nasıl yapılacağı konusunda toplumun kararları etkileme gücü az ya da yok denecek kadar az. Aslında barajların nehirlerin akışına, yerleşim bölgelerine, biyolojik çeşitliliğe, geçim kaynaklarına ve suya erişim hakkına etkisi bütünüyle toplumu ilgilendiren konular. Bu nedenle, barajların çevresinde dönen tartışmalar yalnızca su ile ilgili değil. Bu tartışmalar toplumların ve canlıların gelişmeleri ve hayatın kendisi üzerine. Suyu hayat olarak düşünürsek, nehirler bu hayatın can damarları. Barajlar, can damarlarımızın yönünü değiştirerek yaşam için gerekli olan kanın pompalanmasını etkiliyor.

Barajlar su ve enerji ihtiyacını karşılamanın ve ekonomik gelişmenin en önemli yolu olarak teşvik ediliyor. Geçmişte, hidroelektrik enerji fosil yakıt kaynakları sınırlı olan ülkeler için çok çekiciydi. Günümüzde, küresel ölçekte hidroelektrik enerjiden elde edilen enerji günlük 4,4 milyon varil petrole eşdeğer. Bu da dünyanın petrol üretiminin yaklaşık %6'sına denk geliyor. Her yıl dünya elektrik ihtiyacının %16'sı hidroelektrik santralleri tarafından karşılanıyor. Hidroelektrik enerji diğer yenilenebilir enerji seçeneklerine göre daha temiz ve düşük maliyetli olarak sunuluyor.

% 16
HES'LERİN YILLIK
ELEKTRİK İHTİYACINI
KARŞILAMA PAYI

Temiz ama bedeli ağır

Hidroelektrik enerji temiz bir enerji kaynağı olmasına rağmen pek çok çevresel ve sosyal etkiye neden oluyor. Barajlar yoluyla kurulan hidroelektrik santraller, doğa ve yöre halkı üzerinde derin etkiler yaratıyor. WWF, yeni hidroelektrik santrallerin yapımında, Dünya Barajlar Komisyonu'nun kriterlerine dayanarak toplumun ve çevrenin korunmasını savunuyor. Bu da, enerji ihtiyacının karşılanmasında kapsamlı bir planlamayı ve seçeneklerin dikkate ele alınmasını gerektiriyor.

Türkiye'de bugün ve yarın için içme suyu, sulama ve enerji ihtiyacının karşılanmasında yapımı planlanan tüm su altyapı projelerinde aşağıdaki sekiz temel konu dikkate alınmalıdır:

1. Korunan alanlarda baraj yapılmamalıdır: Korunan alanları doğrudan veya dolaylı olarak etkileyecek hiçbir altyapı projesine izin verilmemelidir.

2. Baraj yapmak en son çare olmalıdır: Bütün su altyapı projelerinin; planlama aşamasında; uzun vadeli ihtiyaçlar göz önüne alınmalı; fayda-maliyet analizleri yapılmalı; baraj haricindeki alternatifler (başka enerji kaynağı alternatifleri, yer seçimi alternatifleri, baraj tipi, büyüklüğü ve işletme koşulları alternatifleri gibi) öncelikle ele alınmalıdır.

3. Dokunulmamış nehirler olduğu gibi kalmalıdır: Henüz el değmemiş, su altyapılarıyla bozulmamış doğal nehirler, ülkenin doğa müzeleri kabul edilmeli ve "dokunulmamış ve yaşayan nehirler" olarak korunmalıdır.

4. Mevcut tesislerin kapasitesi artırılmalıdır: Mümkün olan her durumda, yeni yatırım yapmak yerine; var olan altyapı tesislerinin (baraj, gölet, hidroelektrik santralleri gibi) kapasiteleri artırılmalı veya geliştirilmelidir.

5. Mutlaka yeni baraj yapılacaksa etkisi minimum olmalıdır: Yeni baraj ve hidroelektrik projeleri ele alınırken tüm nehir havzası üstündeki çevresel ve sosyal etkileri dikkate alınmalı ve minimum çevresel etki hedeflenmelidir.

6. Hem çevresel hem de sosyal etkiler gözetilmelidir: Tüm su altyapı projeleri ekonomik, çevresel ve sosyal etkenleri eşit derecede gözetilen bir Stratejik Çevresel Etki Değerlendirmesine (SÇED) tabi olmalıdır. Aynı havza içerisinde farklı noktalarda planlanmış olan projelerin havza bazında, kümülatif etkileri mutlaka incelenmelidir.

7. Gecikmiş projeler günümüzün gerçekleriyle revize edilmelidir: Herhangi bir nedenle yapımı ertelenmiş, gecikmiş ve yeniden gündeme alınan projeler; küresel iklim değişikliği, günümüzün gerçekleri ve yeni ihtiyaçlar doğrultusunda revize edilmeli, maliyet hesapları gözden geçirilmelidir.

8. Yatırımlardaki öncelik düşük-etkili yenilenebilir enerji kaynaklarına ve enerji verimliliğine tanınmalıdır: Türkiye'de sulu tarım ve hidroelektrik üzerine yoğunlaşmıştır. Projelerin çoğu, uygun ihtiyaç ve alternatif değerlendirilmeleri yapılmaksızın planlanmaktadır. Büyük su altyapı projeleri, sulama ve enerji verimliliği konularında etkinliği yüksek alternatif yöntemler olmasına rağmen tek seçenemiş gibi algılanmaktadır.

ÇÖZÜMLER MEVCUT, YETER Kİ İSTEYELİM!

Sulak alanların korunması ve etkin su yönetimi için çözümler mevcut. Dünyaca kabul edilmiş, pek çok gelişmiş ülkede denenmiş ve uygulanmış bu çözümleri ülkemizde de devreye sokmak için eksik olan tek unsur, bu konunun aciliyetinin ve öneminin yeterli düzeyde anlaşılmasıdır.

10 adımda etkin bir su yönetimi

1. Suya olan bakış değiştirilmelidir. Türkiye su zengini bir ülke değildir. Su kaynakları; kısıtlı bir sosyal ve ekonomik kaynaktır. Toplumun tüm kesimlerinde bu anlayış yerleşmelidir.

2. Ulusal Su Yasası hazırlanmalıdır. Suyun kalite ve miktar bakımından birlikte ele alındığı, havza bazında, katılımcı ve “talep yönetimi” odaklı bir anlayışa dayanan Ulusal Su Yasası hazırlanmalıdır.

3. Ulusal Su Veri Tabanı oluşturulmalıdır. Su ile ilgili bütün verilerin toplandığı ve herkesin kullanımına açık olan bir ulusal veri tabanı hazırlanmalıdır.

4. Entegre Havza Yönetimi benimsenmelidir. Su kaynaklarının yönetiminde havza ölçeğinde ve entegre bir bakış açısı olan ve tüm dünyadan kabul gören “Entegre Havza Yönetimi” yaklaşımı benimsenmelidir.

5. Sulak alanlarımız korunmalıdır. Mevcut alanların daha fazla tahrip olması önlenmelidir. Korunan alanların sayısı mutlaka artırılmalıdır.

6. Su altyapı projelerinin sosyal ve çevresel etkileri mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır.

Yeni su altyapılarının yapımından önce; sadece su ekosistemlerinin doğal kapasite ve değerleri değil verimlilik artırımı yoluyla potansiyel su tasarrufu hesapları da tutarlı bir şekilde yapılmalıdır. Su altyapı projeleri, talep yönetimi hesapları üzerine kurulmalıdır. Planlanan tüm projeler; olası iklim değişikliği etkileri ve değişik kalkınma seçeneklerini dikkate alan kapsamlı Sosyal ve Çevresel Etki Değerlendirmesi kapsamında ele alınmalıdır.

7. Kaçak su kullanımına son verilmelidir. Tüm sektörlerde kaçak su kullanımının önüne geçmek ve özellikle sanayinin kullandığı suyu geri dönüştürerek yeniden kullanımını sağlamak için gerekli adımlar bir an önce atılmalıdır.

8. Yeraltı sularının kullanımı en az düzeye çekilmelidir. Yeraltı suları, çevresel ve nükleer etkilerden en az kirlenen su kaynağı olması nedeniyle bir ülkede en az kullanılması gereken kaynaklardır. Yeraltı su rezervlerini eksiltmemek ulusal politika haline getirilmeli, kaçak kuyularla ilgili yaptırımlar artırılmalı, her bir kuyuya sayaç takılarak kullanılan su miktarı kayıt altına alınmalı ve sınırlandırılmalıdır.

9. Tuzlu su artımı ve havzalar arası su transferi “sihirli formül” değildir. Çevresel ve sosyal etkileri olan bu tür büyük ve pahalı yatırımlar yerine su kaynaklarımızın akılcı yönetimi benimsenmelidir. Her havzanın su sorunu öncelikle kendi içinde çözülmeli ve mevcut kaynakların en etkin biçimde kullanımı sağlanmalıdır.

10. Tarım politikalarında ve uygulamalarında köklü değişimler gerçekleşmelidir.

Tarım-su-çevre politikaları birbiriyle uyumlu ve tamamlayıcı nitelikte olmalıdır. Ulusal ve bölgesel tarımsal üretim planlaması yapılmalı, çiftçi kayıt sistemi ve tarımsal veriler güncellenmelidir. Doğrudan gelir desteğinin verilmesinde “iyi tarım uygulamaları” koşulu getirilmelidir. Ürün bazlı destekleme sistemi yerine iklim, toprak ve su yapısı, biyolojik çeşitlilik gibi kriterleri göz önüne alan bölgesel destekleme sistemi oluşturulmalıdır. Üreticilerin çevreye uyumlu alternatif ürünlere geçişinde yeni ürüne geçişin yol açtığı gelir kaybının devlet tarafından tazmini garanti edilmeli ve alternatif ürün önerileri daha az su kullanımı üzerinden geliştirilmelidir. Yağmurlama ve damla sulama sistemleri yaygınlaştırılmalıdır.

TÜRKİYE'DEKİ SULAK ALANLAR ALARM VERİYOR!

| Sulak Alan | Durum |
|--------------------------------------|---|
| Akşehir-Eber Gölleri | Bilinçsiz su kullanımı nedeniyle göller büyük ölçüde küçülmüş, önceleri bölge için önemli geçim kaynakları olan balıkçılık ve sazlık faaliyetleri bitme noktasına gelmiştir. |
| Akyatan Lagünü | Ceyhan nehrinden gelen akıdaki katı maddelerle birlikte lagünün en büyük sorunu sedimentasyon olarak ortaya çıkmaktadır. |
| Bafa Gölü | B.Menderes Nehri boyunca toplanan evsel, endüstriyel ve tarımsal atıklar gölde çok ciddi kirlilik sorunu yaratmaktadır. Aşırı tarımsal su kullanımı nedeniyle gölün su seviyesi düşmektedir. |
| Beyşehir Gölü | %75 oranında küçülmüş durumdadır, bugünkü alanı yaklaşık 50.000 hektardır. Kuruma ve kirlenme tehdidiyle karşı karşıyadır. |
| Burdur Gölü | Gölün su seviyesi son 27 yılda 10 metre düşmüş ve hacminde %27'lik bir azalma olmuştur. |
| Büyük Menderes Deltası | Deltayı besleyen nehir sularının tarımsal sulama amaçlı kullanımı nedeniyle deltaya çoğu zaman su ulaşmamaktadır. Ulaşan su kaynakları ise sanayi atıklarını taşımaya itibariyle kirliliğe neden olmaktadır. |
| Eğirdir Gölü | Tarımsal kaynaklı kirleticiler nedeniyle Türkiye'nin en büyük tatlı su gölü olan Eğirdir Gölü'nün su kalitesi giderek bozulmaktadır. |
| Ereğli Sazlıkları | %85 oranın kurumuş durumdadır ve bölge ikliminde sertleşmeler gözlemlenmektedir. |
| Eşmekaya Sazlıkları | Tamamen kurumuştur. |
| Gediz Deltası | Tarımsal sulama amaçlı su çekimi nedeniyle kuruma, sanayi tesisleri ve yerleşimlerden kaynaklanan arıtılmayan atıklar nedeniyle kirlilik tehdidiyle karşı karşıyadır. |
| Güvenç Gölü | Tamamıyla kurutulmuş durumdadır. |
| Göksu Deltası | Yoğun tarımsal sulama, aşırı su çekimi ve kontrolsüz kuyu açılması ve yoğun kirlilik alanda baskı yaratmaktadır. |
| Hotamış Sazlığı | Tamamen kurumuştur. |
| İğneada Su Basar Ormanları ve Göller | Alanı besleyen derelerdeki suyun İstanbul'a taşınması ve kuraklık nedeniyle su sıkıntısı yaşanmakta, plansız turizm ve çarpık kentleşme alanda kirlilik sorununu doğurmaktadır. |
| İznik Gölü | Sanayi tesislerinden, çevredeki yerleşim birimlerinden ve küçük zeytinyağı fabrikalarından göle karışan atıklardan dolayı kirlilik tehdidiyle karşı karşıyadır. |
| Kulu Gölü | Aşırı yer altı suyu çekimi nedeniyle %90 oranında küçülmüştür. Mevsimsel olarak su birikimi görülmektedir. |
| Manyas Gölü | Tarımsal sulama amacıyla aşırı su çekimi ve yağışlardaki düşüş nedeniyle göldeki su varlığı baskı altındadır. |
| Meke Gölü | Aşırı yeraltı suyu çekimi nedeniyle kuruma tehdidi ile karşı karşıyadır. |
| Sapanca Gölü | Endüstri tesislerinin, yerleşim birimlerinin ve tarım alanlarının arıtılmamış atık suların yol açtığı kirlilik sorunuyla karşı karşıyadır. |
| Seyfe Gölü | %90 oranında kurumuş durumdadır. |
| Suğla Gölü | Doğal göl olma özelliğini tamamen yitirmiştir.DSİ tarafından depolama alanına dönüştürülmüştür. |
| Sultan Sazlığı | 10 yıl önce 9000 hektar olan sulak alanlar 1500 hektara, sazlık alanlar ise 3200 hektardan 1000 hektara düşmüştür. |
| Tuz Gölü | Türkiye'nin tuz üretiminin %60'ını sağlayan, çok önemli doğal değerleri barındıran göl, aşırı tarımsal amaçlı yer altı suyu çekimi nedeniyle %60 oranında küçülmüş durumdadır. |
| Uluabat Gölü | Kuruma ve endüstriyel baskı, tarımsal gübre ve pestisit kullanımı nedeniyle kirlilik sorunuyla karşı karşıyadır.Göl kenarından geçmesi planlanan otopan, gölü tehdit eden unsurlara önemli bir yenisini eklemiştir. |
| Yumurtalık Lagünleri | Enerji, sulama, taşkın koruma ve içme suyu amaçlı kurulan barajlar nedeniyle alan beslenmemektedir. Tuzlanma yaşanmaktadır. |

Rakamlarla Sulak Alanlarımız

% 50

Son 40 yıl içinde kaybettüğümüz sulak alanların oranı

% 43,80

Türkiye genelinde 16 büyükşehir belediyesindeki kentsel çebeke kaybı oranı

1.5 Milyar

DİS'in 2011 yılında baraj ve hidroelektrik santral (HES) projelerinin gerçekleştirilmesine ayırdığı toplam bütçe (TL)

1738

Türkiye'de işlemede, inşaat halinde ve planlama aşamasında olan toplam hidroelektrik santrali projesi

% 40

127 Organize Sanayi Bölgesi'nde arttırma sıklığı olanların oranı

% 33

Büyük Menderes Havzası'ndaki su kütlelerinin kalite bakımından "iyi durumda" olanların oranı

% 97

Bafa Gölü'nde son 30 yılda balık stoklarındaki düşüş oranı

% 65

Sürdürülebilir olmayan tarımsal su kullanımı ve yanlış altyapı projeleri nedeniyle Konya Kapalı Havzası'nda yok olan sulak alanların oranı

67.000

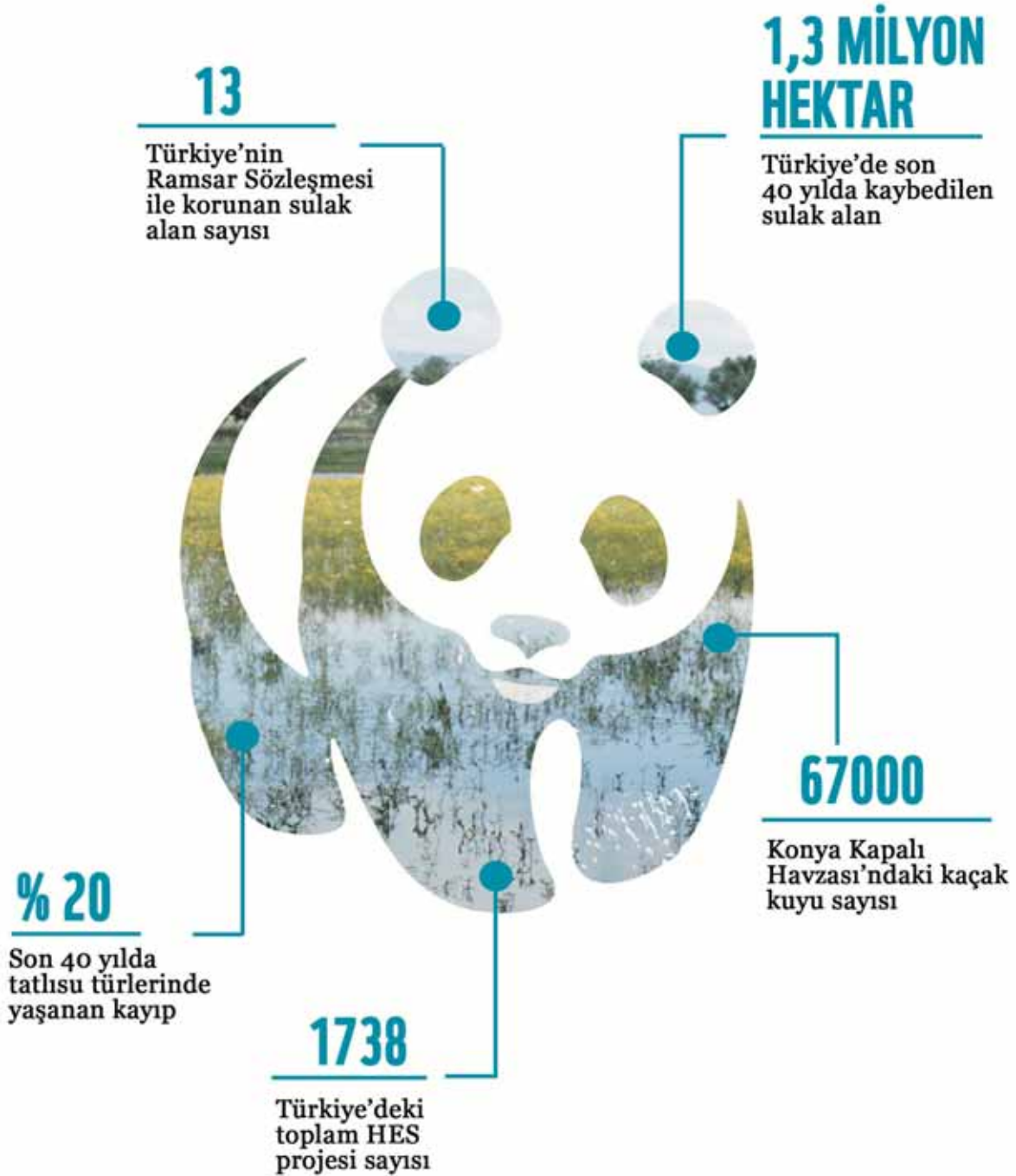
Konya Kapalı Havzası'ndaki kaçak kuyu sayısı

% 72

Türkiye'de tarımda kullanılan suyun toplam su kullanım miktarına oranı

- Ramsar Alanları
- WWF-Türkiye'nin Sulak Alan Çalışma Alanları
- Akarsular
- Akarsu Havzaları

RAKAMLARLA SULAK ALANLAR



Burada olmamızın nedeni

WWF-Türkiye'nin misyonu; doğal çevrenin bozulmasının durdurulması ve insanların doğayla uyum içinde yaşadığı bir gelecek kurulmasıdır. Bunun için WWF-Türkiye; biyolojik çeşitliliği korur, yenilenebilir doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını destekler, kirlilik ve aşırı tüketimin azaltılmasını sağlamaya çalışır.

www.wwf.org.tr